

Анотований список судинних рослин запроєктованого регіонального ландшафтного парку «Долина курганів» (Херсонська область, Україна)

ІВАН ІВАНОВИЧ МОЙСІЄНКО

АНАСТАСІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА ШАПОШНИКОВА

МОЙСІЄНКО І.І., ШАПОШНИКОВА А.О. (2013). **Анотований список судинних рослин запроєктованого регіонального ландшафтного парку «Долина курганів» (Херсонська область, Україна).** *Чорноморськ. бот. ж.*, **9** (2): 292-299.

Урочище "Долина курганів" розташоване в приморській солончаковій рівнині поблизу Ягорлицької затоки Чорного моря. В ньому представлені рідкісні для України біотопи, які в Європі називають «saltmarsch». Це унікальне місце з цінною галофітною рослинністю, а також з великою кількістю курганів. Для збереження урочища пропонується створити тут регіональний ландшафтний парк. Анотований список судинних рослин урочища «Долина курганів» налічує 333 види судинних рослин, що відносяться до 194 родів, 45 родин, 2 класів та 2 відділів. Серед них 16 видів включені в різні Червоні списки.

Ключові слова: флора, судинні рослини, проєктований регіональний ландшафтний парк «Долина курганів», анотований список

MOYSIYENKO I.I., SHAPOSHNIKOVA A.O. (2013). **Annotated list of vascular plants the projected regional landscape park «Valley of kurgans» (Kherson, Ukraine).** *Chornomors'k bot. z.*, **9** (2): 292-299.

The natural landmark "Valley of Kurgans" is situated within coastal solonchak plain formed near the Yagorlitsky Bay of the Black Sea. In this area a rare habitat in Ukraine, which in Europe is called «saltmarsch» is represented. It is an unique place in terms of valuable halophytic vegetation and also of the huge number of kurgans located in this area. For the conservation of such diversity the creation of regional landscape park is proposed. The annotated list of the vascular plants «Valley of Kurgans» includes 333 species of vascular plants belonging to 194 genera and 45 families, 2 classis, 2 divisions. Among them, 16 species are included to the different Red List.

Keywords: flora, vascular plants, the projected regional landscape park «Valley of kurgans», an annotated list

МОЙСИЄНКО И.И., ШАПОШНИКОВА А.А. (2013). **Анотированный список сосудистых растений запроєктированного регионального ландшафтного парка «Долина курганов» (Херсонская область, Украина).** *Черноморск. бот. ж.*, **9** (2): 292-299.

Урочище «Долина курганов» находится в приморской солончаковой равнине, которая была сформирована вблизи Ягорлицкого залива Черного моря. В нем представлены редкие для Украины биотопы, которые в Европе называют «saltmarsch». Это уникальное место с ценной галофитной растительностью, а также с огромным количеством курганов. Для сохранения урочища предлагается создание регионального ландшафтного парка. Анотированный список сосудистых растений «Долина курганов» насчитывает 333 вида сосудистых растений, относящихся к 194 родам и 45 семействам, 2 классам и 2 отделам. Среди них 16 видов занесены в различные Красные списки.

Ключевые слова: флора, сосудистые растения, проектируемый региональный ландшафтний парк «Долина курганов», анотированный список

Комплексне збереження природних та історичних пам'яток та розуміння ландшафту як цілісної природно-культурної системи в останні десятиліття досить активно практикується в Європейських країнах [GRODZYNSKIY, TYSHENKO, 1998; PRELIMINARY DRAFT..., 1998; CONVENTION CONCERNING..., 1972]. Одним з об'єктів який має високу біосозологічну та історичну цінність є урочище «Долина курганів». Диференційоване використання природних комплексів, розташування урочища в безпосередній близькості до таких рекреаційних об'єктів, як морська затока і лісові масиви та значна кількість археологічних пам'яток в його регіоні, є вагомими аргументами для створення тут регіонального ландшафтного парку, як найбільш оптимальної категорії природно-заповідного фонду [MOYSIYENKO, 2006].

Характеристика території дослідження

Урочище «Долина курганів» знаходиться в Голопристанському районі Херсонської області, де розташоване між селами Іванівка на півночі та Очаківське, Вільна Дружина, Індустріальне, Садове та Пам'ятне на півдні. На заході межує з Ягорлицькою затокою, на півночі та сході обмежене Нижньодніпровськими пісками (Іванівська та Збур'ївська арени). На південь від урочища знаходяться розорані типчаково-ковиліві степи.

Згідно з фізико-географічним районуванням досліджувана територія знаходиться на південному заході Східно-Європейської рівнини, в Степовій зоні, Причорноморській південностеповій провінції, Нижньодніпровській сухостеповій області Дніпровської терасово-дельтової рівнини, Рибальчансько-Раденському районі [FIZIKO-GEOGRAFICHESKOE..., 1968].

Урочище «Долина курганів» є унікальним об'єктом у ландшафтному, фіто- та зоосозологічному та археологічному відношеннях. В ландшафтному відношенні урочище є приморською солончаковою рівниною, яка утворилась на місці русла пра-Дніпра. Західна частина урочища і зараз регулярно заливається морською водою в результаті вітрових нагонів (тобто, є рідкісним в Україні біотопом, який в Європі називають "saltmarsch"). Гідрографічна сітка представлена солоними озерами природного походження. Найбільше гірко-солоне озеро – Оджиголь. Поряд розташовані два менших солоних озера – Півнів та Рибальчанське.

Серед рослинних угруповань домінують солончаки і солонці, також представлені глікофітні луки, пустельностепові угруповання та залишки типчаково-ковилівих степів на курганах. Созологічну цінність даної території репрезентують 16 видів, які занесені до списків різного рівня – від місцевого до світового – та угруповання Зеленої книги України.

В історичному та археологічному відношенні цікавими є численні кургани, які відносять до раннього етапу ямної археологічної культури та до скіфської культури V-III століть до н.е. Курганів нараховувалось більше трьох сотень (на жаль, частина курганів опинилась серед розораних територій і була розкопана археологічною експедицією або знищена). Також тут розвідане Іванівське парне ґрунтове поховання, стоянка білозерської культури, скіфська стоянка, скотарські стоянки XI-XIII століть біля озера Оджиголь [OLENKOVSKIY, 2010]. В урочищі збереглися численні кургани. Рослинний покрив курганів має комплексний характер: підніжжя зайняте угрупованнями солончакової рослинності, тоді як на схилах та верхівці представлені рідкісні в регіоні урочища угруповання степової рослинності. Степовий рослинний покрив курганів суттєво контрастує з оточуючою їх галофітною рослинністю. В той час коли споруджувалися кургани рівень Чорного моря був нижчий від сучасного [RAZUMOV, HASIN, 1991]. Тому, ймовірно, на території урочища домінувала степова рослинність, яка швидко поширилась і на кургани. В результаті наступного підняття

рівня Чорного моря степові угруповання були практично витіснені з рівнинних ділянок, тоді як вищих частинах курганів вони збереглися до тепер. Таким чином, кургани в урочищі є реугіумом степового рослинного покриву.

У запропонованому нами варіанті загальна площа проєктованого РЛП складає 8687,4 га. Зовнішня межа парку на півночі проходить вздовж межі Нижньодніпровських пісків (по дорозі на с. Іванівку), західна – по узбережжю Ягорлицької затоки, межуючи з територією Чорноморського біосферного заповідника. У південній частині межа РЛП пройде вздовж автодороги Чулаківка – Очаківське. Загальна довжина зовнішніх меж парку складає 75,5 км. Проєктований РЛП знаходиться на території двох сілрад: на долю Краснознам'янської сільської ради припадає 1228,6 га, Садівської – 7458,8 га [MOYSIYENKO, SHAPOSHNIKOVA, 2013].

Матеріали та методи дослідження

Спеціальні дослідження флори проєктованого регіонального ландшафтного парку «Долина курганів» проводились протягом 2012–2013 років. Особлива увага приділялась найбільш цінним природним ділянкам проєктованого парку. Частину з них заплановано віднести до заповідної зони парку, яка включатиме 2 ділянки: «Ягорлицька» (смуга вздовж Ягорлицької затоки) та «Оджигольська» (навколо солоних озер Оджиголь, Півнів та Рибальчанське). Також при складанні конспекту флори використані опубліковані дані досліджень, проведених першим автором (разом з польськими та голандськими колегами) раніше, в ході дослідження флори курганів пустельних степів [SUDNIK-WÓJCIKOWSKA, MOYSIYENKO, 2006] та інвазії *Elaeagnus angustifolia* на даній території [MOYSIYENKO et al., 2009] та дані інших авторів [PACHOSKIY, 1904].

Під час польових досліджень була зібрана гербарна колекція судинних рослин, яка зберігається в гербарії Херсонського державного університету (KHER).

У результаті проведених досліджень складено анотований список судинних рослин проєктованого регіонального ландшафтного парку «Долина курганів». Назви видів у анотованому списку наводяться за *Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist*. [MOSYAKIN, FEDORONCHUK, 1999], з деякими сучасними змінами. Також нами прийнятий аналогічний до чеклісту порядок розташування таксонів. Окрім назв таксонів, у списку наводиться відносна частота трапляння виду на території проєктованого РЛП за п'ятибальною шкалою: р – рідко, др – досить рідко, нр – не рідко, дч – досить часто, ч – часто.

Результати дослідження

Загалом в представленому варіанті анотованого списку для флори проєктованого регіонального ландшафтного парку «Долина курганів» наводиться 333 види судинних рослин, які належать до 194 родів та 45 родин. Провідними родинами флори є *Asteraceae* (57 видів), *Poaceae* (43), *Chenopodiaceae* (25), *Fabaceae* (27), *Brassicaceae* (19), та *Caryophyllaceae* (20). В тому числі для території проєктованого парку наводиться 16 созофітів, які охороняються на цій території, оскільки включені до додатків Бернської (БЕРН) та Вашингтонської (СІТЕС) конвенцій, Світового червоного списку (СЧС), Європейського червоного списку (ЄЧС), Червоної книги України (ЧКУ), Червоного списку Херсонської області [MOSYAKIN, 1999; VOIKO, PODGAJNYI, 2002; VINICHENKO, 2006; CHERVONA ..., 1996, 2009; BILZ et al., 2012; CONVENTION ON INTERNATIONAL TRADE..., 1979; CONVENTION ON THE CONSERVATION..., 2009; THE IUCN RED LIST..., 2012]: *Allium regelianum* (ЧКУ, ЧС МСОП, ЄЧС, БЕРН), *Anacamptis palustris* (ЧКУ, СІТЕС), *Anacamptis picta* (ЧКУ, СІТЕС), *Astrodaucus littoralis* (ЧКУ,

ЧСХО), *Centaurea breviceps* (ЄЧС, ЧС МСОП, ЧКУ, ЧСХО), *Cerastium ucrainicum* (ЧСХО), *Dianthus lanceolatus* (ЄЧС, СЧС, ЧСХО), *Jacobaea borysthenica* (ЄЧС), *Muscari neglectum* (ЧСХО, ЧС МСОП), *Lepidium pumilum* (ЄЧС), *Linaria biebersteinii* (СЧС), *Otites artemisetorum* (ЄЧС), *Stipa capillata* (ЧКУ, ЧСХО), *Stipa borysthenica* (ЧКУ, ЧСХО), *Tragopogon borystenicus* (ЄЧС), *Tulipa gesneriana* (ЧКУ, ЧСХО).

Анотований список видів судинних рослин проєктованого
регіонального ландшафтного парку «Долина курганів»

MAGNOLIOPHYTA

LILIOPSIDA

ALISMATACEAE: **ALISMA plantago-aquatica** L. – р.

ALLIACEAE: **ALLIUM guttatum** Steven – р, **A. paczoskianum** Tuzs. – р, **A. paniculatum** L. – р, **A. regelianum** A. Becker ex Iljin – р;

CYPERACEAE: **BOLBOSCHOENUS maritimus** (L.) Palla – нр, **CAREX colchica** J. Gay – р, **C. distans** L. – нр, **C. extensa** Gooden. – р, **C. melanostachya** M.Bieb. ex Willd. – р, **C. praecox** Schreb. – др, **C. stenophylla** Wahlenb. – др, **SCHOENOPLECTUS tabernaemontanii** (C.C.Gmel.) Palla – др, **SCIRPOIDES holoschoenus** (L.) Sojak – р;

LILIACEAE: **GAGEA bohémica** (Zauschn.) Schult. et Schult.f. – р, **G. pusilla** (F.W. Schmidt) Schult. et Schult. f. – др, **G. ucrainica** Klokov – др, **TULIPA gesneriana** L. – р;

POACEAE: **AEGILOPS cylindrica** Host – др, **A. littoralis** (Gouan) Parl. – нр, **AGROSTIS gigantea** Roth – др, **A. maeotica** Klokov – др, **A. stolonifera** L. – р, **ANISANTHA sterilis** (L.) Nevski – р, **A. tectorum** (L.) Nevski – ч, **APERA interrupta** (L.) P.Beauv. – др, **A. maritima** Klokov – не, **BROMOPSIS inermis** (Leys.) Holub – р, **BROMUS mollis** L. – нр, **B. squarrosus** L. – ч, **B. wolgensis** Fisch. ex Jacq. – р, **CYNODON dactylon** (L.) Pers. – ч, **CRYPISIS aculeata** (L.) Aiton – др, **ECHINOCHLOA crusgalli** (L.) P.Beauv. – р, **ELYTRIGIA obtusiflora** (DC.) Tzvelev – ч, **E. repens** (L.) Nevski – нр, **ERAGROSTIS minor** Host – др, **E. suaveolens** A. Beck. ex Claus – р, **EREMOPYRUM triticeum** (Gaertn.) Nevski – р, **FESTUCA rupicola** Heuff. – р, **F. valesiaca** Guadin – др, **HORDEUM murinum** L. – нр, **KOELERIA cristata** (L.) Pers. – др, **LOLIUM perenne** L. – др, **PANICUM miliaceum** L. – р, **PHRAGMITES australis** (Cav.) Trin. ex Steud. – нр, **POA angustifolia** L. – нр, **P. bulbosa** L. – ч, **P. pratensis** L. – р, **PUCCINELLIA bilykiana** Klokov – р, **P. distans** (Jacq.) Parl. – нр, **P. fominii** Bilyk – нр, **P. gigantea** (Grossh.) Grossh. – дч, **SCHENODORUS interruptus** (Desf.) Tzvelev – дч, **SCLEROCHLOA dura** (L.) P.Beauv. – нр, **SETARIA pumila** (Poir.) Roem. et Schult. – р, **S. viridis** (L.) P.Beauv. – нр, **STIPA capillata** L. – др, **S. borysthenica** Klokov ex Prokudin – р, **TRAGUS racemosus** (L.) All. – др, **VENTENATA dubia** (Leers) Coss. – р;

HYACINTHACEAE: **MUSCARI neglectum** Guss. – р, **ORNITHOGALUM kochii** Parl. – р;

IRIDACEAE: **IRIS halophylla** Pall. – нр, **I. pumila** L. – др;

JUNCACEAE: **JUNCUS gerardii** Loisel. – нр, **J. maritimus** Lam. – др;

ORCHIDACEAE: **ANACAMPTIS palustris** (Jacq.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase – р, **A. picta** (Loisel.) R.M. Bateman – др.

MAGNOLIOPSIDA

AMARANTHACEAE: **AMARANTHUS albus** L. – др, **A. retroflexus** L. – др, **POLYCNEMUM arvense** L. – р, **P. majus** A.Braun – др;

APIACEAE: **ANTHRISCUS caucalis** M.Bieb. – р, **ASTRODAUCUS littoralis** (M.Bieb.) Drude – р, **BUPLEURUM marschallianum** C.A.Mey. – р, **DAUCUS carota** L. – дч, **ERYNGIUM campestre** L. – нр, **E. maritimum** L. – др, **FALCARIA vulgaris** Bernh. – нр, **MACROSELINUM latifolium** (M.Bieb.) Schur – др, **MALABAILA graveolens** (Spreng.) Hoffm. – р, **SESELI tortuosum** L. – нр;

ASTERACEAE: **ACHILLEA euxina** Klokov – др, **A. micrantha** Willd. – р, **A. nobilis** L. – р, **ACHILLEA pannonica** Scheele – р, **A. setacea** Waldst. et Kit. – др, **ANTHEMIS ruthenica** M.Bieb – ч, **ARCTIUM lappa** L. – р, **ARTEMISIA austriaca** Jacq. – ч, **A. marschalliana** Spreng. – р, **A. santonica** L. – ч, **A. vulgaris** L. – р, **CARDUUS uncinatus** M.Bieb. – др, **CENTAUREA breviceps** Iljin – р, **C. diffusa** Lam. – нр, **CHARTOLEPIS intermedia** Boiss. – др, **CHONDRILLA juncea** L. – дч, **C. latifolia** M.Bieb. – нр, **CICHORIUM intybus** L. – нр, **CIRSIUM alatum** (S.G.Gmel.) Bobrov – нр, **C. vulgare** (Savi) Ten. – др, **CREPIS ramosissima** D'Urv – дч, **C. rhoeadifolia** M.Bieb. – нр, **CYCLACHAENA xanthifolia** (Nutt.) Fresen – др, **ECHINOPS ruthenicus** M.Bieb. – р, **ERIGERON canadensis** L. – дч, **E. podolicus** Besser – р, **FILAGO arvensis** L. – нр, **GRINDELIA squarrosa** (Pursh) Dun. – р, **HELICHRYSUM corymbiforme** Opperm. ex Katina – р, **INULA britannica** L. – р, **JACOBAEA borysthenica** (DC.) B.Nord. et Greuter – р, **LACTUCA saligna** L. – нр, **L. serriola** Torner – нр, **L. tatarica** (L.) C.A. Mey – нр, **LEPIDOTHECA suaveolens** (Pursh) Nutt. – р, **MATRICARIA recutita** L. – ч, **ONOPORDON acanthium** L. – нр, **PICRIS hieracioides** L. – р, **PILOSELLA echioides** (Lumn.) F.Schultz et Sch. Bip. – р, **PULICARIA vulgaris** Gaertn. – р, **SENECIO vernalis** Waldst. et Kit. – ч, **Sonchus asper** (L.) Hill. – др, **TANACETUM millefolium** (L.) Tzvelev – р, **T. vulgare** L. – р, **TARAXACUM bessarabicum** (Hornem.) Hand.-Mazz. – р, **T. erythrospermum** Andrz – дч, **T. officinale** Wigg. – др, **TRAGOPOGON borysthenicus** Artemcz. – р, **T. dubius** Scop. – нр, **TRIPLEUROSPERMUM inodorum** (L.) Schultz Bip. – р, **TRIPOLIUM vulgare** Nees – нр, **XANTHIUM albinum** (Widd.) H.Scholz – нр, **X. californicum** Greene – р, **X. spinosum** L. – р, **XERANTEMUM annuum** L. – др;

BORAGINACEAE: **ASPERUGO procumbens** L. – р, **BUGLOSSOIDES arvensis** (L.) Johnst. – дч, **CYNOGLOSSUM officinale** L. – др, **ECHIUM vulgare** L. – др, **HELIOTROPIUM europaeum** L. – др, **LAPPULA patula** (Lehm.) Menyh. – нр, **MYOSOTIS micrantha** Pall. ex Lehm. – дч, **ONOSMA borysthenica** Klokov – р, **O. tinctoria** M.Bieb. – р;

BRASSICACEAE: **ALYSSUM desertorum** Stapf. – дч, **A. hirsutum** M.Bieb. – нр, **ARABIDOPSIS thaliana** (L.) Heynh. – дч, **BERTEROA incana** (L.) DC. – др, **CAMELINA microcarpa** Andrz. – др, **CAPSELLA bursa-pastoris** (L.) Medik – нр, **DESCURAINIA sophia** (L.) Webb ex Prantl – нр, **DRABA verna** L. – ч, **HORNUNGIA procumbens** (L.) Hayek – ч, **LEPIDIUM draba** L. – нр, **L. latifolium** L. – дч, **L. perfoliatum** L. – дч, **L. pumilum** Boiss. et Balansa – нр, **L. ruderale** L. – нр, **MICROTHLASPI perfoliatum** (L.) F.K.Meyer – нр, **SINAPIS arvensis** L. – др, **SYSIMBRIUM altissimum** L. – нр, **S. loeselii** L. – дч, **S. polymorphum** (Murray) Roth – р;

CARYOPHYLLACEAE: **ALSINE media** (L.) Vill. – др, **ARENARIA serpillifolia** L. – ч, **CERASTIUM glutinosum** Fries – дч, **C. syvaschicum** Kleopow – др, **DIANTHUS guttatus** M.Bieb – р, **D. lanceolatus** Steven – р, **DICHODON viscidum** (M.Bieb.) Holub – нр, **GYPSOPHILLA perfoliata** L. – др, **HERNIARIA besseri** Fisch. ex Hornem. – р, **H. euxina** Klokov – др, **HOLOSTEUM umbellatum** L. – ч, **MELANDRIUM album** (Mill.) Garcke – р, **MINUARTIA viscosa** (Schred.) Schinz et Thell – нр, **MYOSOTON aquaticum** (L.) Moench – р, **OTITES artemisetorum** Klokov – нр, **PLECONAX subconica** (Friv.) Šourková – др, **PSAMMOPHILIELLA muralis** (L.) Ikonn. – нр, **SCLERANTHUS Verticillatus** Tausch – Дч, **SPERGULARIA media** (L.) C.Presl – дч;

GENTIANACEAE: **CENTAURIUM anatolicum** (K.Koch) Tzvelev – р;

CHENOPODIACEAE: **ATRIPLEX micrantha** C.A.Mey. – р, **A. oblongifolia** Waldst. et Kit. – др, **A. pedunculata** L. – нр, **A. prostrata** Boucher. – нр, **A. sagittata** Borkh – р, **A. tatarica** L. – нр, **A. verrucifera** M.Bieb. – ч, **BASSIA hirsuta** (L.) Aschers – др, **B. sedoides** (Pall.) Aschers. – дч, **CAMPHOROSMA annua** Pall. – др, **C. monspeliaca** L. – нр, **CHENOPODIUM album** L. – нр, **C. opulifolium** Schrad. ex DC. – р, **C. strictum** Roth – р, **HALOCNEMUM strobilaceum** (Pall.) M.Bieb – дч, **KALI australis** (R.Br.) Akhani et Roalson – др, **KOCHIA laniflora** (S.G.Gmel.) Borbás – р, **K. prostrata** (L.) Schrad. – нр, **K.**

scoparia (L.) Schrad. – р, **PETROSIMONIA oppositifolia** (Pall.) Litv. – дч, **P. triandra** (Pall.) Simonk. – нр, **SALICORNIA prostrata** L. – ч, **SALSOLA soda** L. – нр, **SUAEDA acuminata** (C.A.Mey.) Moq. – нр, **S. salsa** (L.) Pall. – ч;

CLUSIACEAE: **HYPERICUM perforatum** L. – р;

CONVOLVULACEAE: **CONVOLVULUS arvensis** L. – дч, **C. lineatus** L. – др;

CRASSULACEAE: **HYLOTELEPHIUM stepposum** (Boriss.) Tzvelev – р;

DIPSACACEAE: **SCABIOSA ucrainica** L. – р;

EUPHORBIACEAE: **EUPHORBIA seguierana** Neck – нр, **E. virgata** Waldst. et Kit. – др;

ELAEAGNACEAE: **ELAEAGNUS angustifolia** L. – ч;

FABACEAE: **ASTRAGALUS sulcatus** L. – нр, **A. varius** S.G.G – р, **LOTUS corniculatus** L. – нр, **MEDICAGO falcata** L. – р, **M. lupulina** L. – др, **M. minima** (L.) Bartalini – нр, **M. rigidula** Desr. – р, **M. sativa** L. – р, **MELILOTUS albus** Medik. – р, **M. officinalis** (L.) Pall. – р, **ONONIS arvensis** L. – р, **TRIFOLIUM arvense** L. – ч, **T. borysthenticum** Grun. – др, **T. campestre** Schreb. – дч, **T. diffusum** Ehrh. – нр, **T. fragiferum** L. – др, **T. pratense** L. – р, **T. repens** L. – р, **T. retusum** L. – ч, **TRIGONELLA caerulea** (L.) Ser. – др, **T. monspeliaca** L. – нр, **VICIA hirsuta** (L.) S.F. Gray – нр, **V. lathyroides** L. – дч, **V. sativa** L. – нр, **V. tenuifolia** Roth – р, **V. tetrasperma** (L.) Schreb. – др, **V. villosa** Roth – нр;

FRANKENIACEAE: **FRANKENIA hirsuta** L. – нр;

GERANIACEAE: **ERODIUM cicutarium** (L.) L'Her. – дч, **GERANIUM collinum** Stephan – др, **G. pusillum** L. – др;

LAMIACEAE: **CHAITURUS marrubiastrum** (L.) Spenn. – др, **LAMIUM amplexicaule** L. – ч, **LYCOPUS europaeus** L. – р, **MARRUBIUM peregrinum** L. – нр, **MENTHA aquatica** L. – р, **PHLOMIS pungens** Willd. – р, **P. tuberosa** L. – р, **SALVIA aethiopis** L. – р, **S. nemorosa** L. – р, **STACHYS germanica** L. – р, **TEUCRIUM scordium** L. – др;

LIMONIACEAE: **GONIOLIMON besserianum** (Schult.) Kusn. – р, **LIMONIUM bellidifolium** (Gouan) Dumort. – дч, **L. gmelini** (Willd.) O.Kuntze – ч;

LYTHRACEAE: **LYTHRUM melanospermum** Săvul. et Zachar. – р, **L. salicaria** L. – р;

MALVACEAE: **ALTHAEA officinalis** L. – нр, **LAVATERA thuringiaca** L. – р, **MALVA pusilla** Smith – др;

ONAGRACEAE: **EPILOBIUM tetragonum** L. – р;

OROBANCHACEAE: **ODONTITES vulgaris** Moench subsp. **salinus** (Kotov) Tzvelev – нр, **OROBANCHE elatior** Sutton – р;

PLANTAGINACEAE: **PLANTAGO cornuti** Gouan – др, **P. lanceolata** L. – дч, **P. major** L. – р, **P. salsa** Pall. – дч, **P. tenuiflora** Wald. et Kit. – р;

POLYGONACEAE: **FALLOPIA convolvulus** (L.) A.Löve – р, **PERSICARIA maculata** S.F.Gray – р; **POLYGONUM arenarium** Waldst. et Kit. – р, **P. arenastrum** Boreau. – дч, **P. aviculare** L. s.str. – дч, **P. neglectum** Besser – р, **P. novoascanicum** Klokov – нр, **RUMEX crispus** L. – нр, **R. patientia** L. – др, **R. stenophyllus** Ledeb. – р;

PORTULACACEAE: **PORTULACA oleracea** L. – р;

PRIMULACEAE: **ANAGALIS arvensis** L. – р, **GLAUX maritima** L. – нр,

RANUNCULACEAE: **CERATOCEPHALA testiculata** (Crantz) Besser – др, **CONSOLIDA paniculata** (Host) Schur. – нр, **MYOSURUS minimus** L. – др, **RANUNCULUS oxyspermus** M.Bieb. – др, **THALICTRUM minus** L. – р, **T. simplex** L. – р;

ROSACEAE: **AGRIMONIA eupatoria** L. – р, **POTENTILLA anserina** L. – р, **P. argentea** L. – нр, **P. astracantha** Jacq. – р, **P. recta** L. – р, **P. reptans** L. – р, **PYRUS communis** L. – р;

RUBIACEAE: **CRUCIATA pedemontana** (Bellardi) Ehrend. – р, **GALIUM aparine** L. – нр, **G. humifusum** M.Bieb. – р, **G. ruthenicum** Willd. – р, **G. spurium** L. – р, **G. tenuissimum** M.Bieb. – р, **G. verum** L. – р;

SALICACEAE: **SALIX alba** L. – р;

- SCROPHULARIACEAE: **VERBASCUM banaticum** Schrad. – р, **V. blattaria** L. – др, **V. phlomoides** L. – р, **V. phoeniceum** L. – р;
SOLANACEAE: **HYOSCYAMUS niger** L. – др, **SOLANUM dulcamara** L. – р, **S. nigrum** L. – др;
VALERIANACEAE: **VALERIANA tuberosa** L. – р, **VALERIANELLA carinata** Loisel. – дч;
VERBENACEAE: **VERBENA officinalis** L. – р;
VERONICACEAE: **LINARIA biebersteinii** Besser – р, **L. genistifolia** (L.) Mill. – р, **VERONICA arvensis** L. – дч, **V. dillenii** Crantz. – р, **V. hederifolia** L. – др, **V. triphyllus** L. – дч, **V. verna** L. – ч;
VIOLACEAE: **VIOLA arvensis** Murray – др, **V. kitaibeliana** Schult. – ч.

References

- BILZ, M., KELL, S.P., MAXTED, N. AND LANSDOWN, R.V. 2011. European Red List of Vascular Plants. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- ВОЙКО М.Ф., ПОДГАЙНИЙ М.М. (2002). Червоныи список Херсонської області. Херсон: Terra. 28 p. [Бойко М. Ф., Подгайний М. М. (2002). Червоный список Херсонської області. Херсон: Terra. 28 с.]
- SHERVONA Knyha Ukrainy. Roslynnyy svit (1996). Kyiv: Ukr. ents. 603 p. [ЧЕРВОНА КНИГА УКРАЇНИ. Рослинний світ (1996). Київ: Укр. енци. 603 с.]
- SHERVONA Knyha Ukrainy: Roslynnyy svit (2009). Kyiv: Hlobalkonsal'tynh. 912 p. [ЧЕРВОНА КНИГА УКРАЇНИ: Рослинний світ (2009). Київ: Глобалконсалтинг. 912 с.]
- CONVENTION CONCERNING the protection of the world cultural and natural heritage / Adopted by the General Conference UNESCO at its seventeenth session Paris, 16 november 1972 // <http://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf>
- CONVENTION ON INTERNATIONAL TRADE in Endangered Species of Wild Fauna and Flora Signed at Washington, D.C., on 3 March 1973 Amended at Bonn, on 22 June 1979 / <http://www.cites.org/eng/disc/E-Text.pdf>
- CONVENTION ON THE CONSERVATION of European Wildlife and Natural Heritage. Council of Europe, 1979. Bern, Switzerland. Available at: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/104.htm>
- FYZYKO-ГЕОГРАФІЧЕСКОЕ Районування Украйноскоу SSR (1968). Kyiv: Yzd-vo Kyev. u-ta. 683 p. [ФИЗИКО-ГЕОГРАФИЧЕСКОЕ районирование Украинской ССР (1968). Київ: Изд-во Киев. у-та. 683 с.]
- ГЕОБОТАНИЧНЕ районування Украйноскоу RSR (1977). Kyiv: Naukova dumka. 306 p. [ГЕОБОТАНИЧНЕ районування Української РСР (1977). Київ: Наукова думка. 306 с.]
- MOSYAKIN S.L. (1999). *Ukr. botan. zhurn.*, **56** (1): 79-88. [МОСЯКІН С.Л. (1999). Рослини України у Світовому Червоному списку. *Укр. ботан. журн.*, **56** (1): 79-88]
- MOSYAKIN S.L., FEDORONCHUK M.M. (1999). Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist. K.: 1-346.
- МОЙСИЄНКО І.І. (2006). Zb. tez dop. I-ho vidkrytoho zyzdu fitobiolohiv Prychornomorya (Kherson, 6 april 2006). Kherson: Aylant: 35-36. [МОЙСИЄНКО І.І. (2006). Цінна в созологічному відношенні Приморська солончакова рівнина «Долина курганів» (Херсонська область, Україна). Зб. тез доп. I-го відкритого з'їзду фітобіологів Причорномор'я (Херсон, 6 квітня 2006 р.). Херсон: Айлант: 35-36]
- МОЙСИЄНКО І.І., ШАПОШНИКОВА А.О. (2013). Zb. tez dop. V vidkrytoho zyzdu fitobiolohiv Prychornomorya (Kherson, 25 april 2013). Kherson: KhDU. 60. [МОЙСИЄНКО І.І., ШАПОШНИКОВА А. О. (2013). Попереднє функціональне зонування проектованого регіонального ландшафтного парку «Долина курганів». Зб. тез доп. V відкритого з'їзду фітобіологів Причорномор'я (Херсон, 25 квітня 2013 р.). Херсон: ХДУ. 60]
- МОЙСИЄНКО І.І., SUDNIK-WÓJCIKOWSKA B., SLIM P, MORACZEWSKI I.R. (2009). Impact of The Invasive Species *Elaeagnus Angustifolia* L. on Vegetation in Pontic Desert Steppe Zone (Southern Ukraine). *Pol. J. Ecol.*, 58: 327–339.
- OLENKOVSKIY N.P. (2010). Drevnosti Yagorlyitskogo kraja: (unikalnaya istoriya na fone unikalnoy prirody). Kherson: [b.i.]: 1-21. [ОЛЕНКОВСКИЙ Н.П. (2010). Древности Ягорлыцкого края: (уникальная история на фоне уникальной природы). Херсон: [б. и.]: 1-21]
- PACHOSKIY I. (1904). *Zap. Novoros. o-va estestvoispyit.*, (26): 1-159. [ПАЧОСКИЙ И. (1904). Очерк растительности Днепровского уезда Таврической губернии. *Зан. Новорос. о-ва естествоиспыт.*, (26): 1-159]
- PRELIMINARY DRAFT European Landscape Convention / Council of Europe, Parliamantary Assembly. Doc. 8030., 26 February 1998. – P. 1-13.
- SUDNIK-WÓJCIKOWSKA B., МОЙСИЄНКО І.І. (2006). *Чорноморськ. ботан. журн.*, **2** (1): 14-44.

THE IUCN RED LIST of Threatened Species. 2012. Version 2012.2. IUCN 2012. <<http://www.iucnredlist.org>>. Downloaded on 17 October 2012.

VINICHENKO T.S. (2006). Roslyny Ukrainy pid okhoronoyu Bernskoyi konventsii. Kyiv: Khimdzhest. 176 p.
[ВІНІЧЕНКО Т.С. (2006). Рослини України під охороною Бернської конвенції. Київ: Хімджест. 176 с.]

Рекомендує до друку
Р.П. Мельник

Отримано 01.03.2013 р.

Адреса авторів:

*I.I. Moysienko, A.O. Shaposhnikova
Херсонський державний університет
вул. 40 років Жовтня, 27
Херсон, 73000
e-mail: vanvan@ksu.ks.ua*

Authors' address:

*I.I. Moysienko, A.A Shaposhnikova
Kherson State University
27, 40 Rokiv Zhovtnia Str.
Kherson, 73000
e-mail: vanvan@ksu.ks.ua*